

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**FEATURES OF THE APPLICATION OF A PREVENTIVE MEASURE IN THE FORM OF DETENTION UNDER WARD UNDER MARTIAL LAW**

Назимко Є.С., д.ю.н., професор,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем запобігання кримінальним правопорушенням
Донецький державний університет внутрішніх справ

Пономарьова Т.І., д.ю.н., старший дослідник,
завідувач науково-дослідної лабораторії
з проблем запобігання кримінальним правопорушенням
Донецький державний університет внутрішніх справ

В статті розглядаються особливості застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою в умовах воєнного стану. Зазначається, що наразі в судовій практиці виникає низка проблемних питань, пов'язаних із особливостями застосування запобіжних заходів до окремих категорій кримінальних правопорушників, а також визначенням відповідності Конституції України положень, які зазнали змін після 2022 року. Такі проблеми хоча і не є критичними, але не можна не відзначити їх потенційно негативний вплив на кримінально-правову та кримінальну процесуальну політику, а також на формування сектору оборони в умовах воєнного стану. Здебільшого вказане стосується такого запобіжного заходу, як тримання під вартою. Вказується, що у кримінальному законодавстві унеможливлено застосування звільнення від покарання з випробуванням лише до осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, передбачені ст.ст. 403, 405, 407, 408, 429 КК України. Отже, поза увагою залишилися ті, що вчинили діяння, передбачені ст. 402 КК України (непокоря) та ст. 404 КК України (опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків). Тобто особи, які вчинили кримінальні правопорушення, передбачені ст.ст. 402 та 404 КК України в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, можуть бути звільнені від покарання з випробуванням, але до судового розгляду безальтернативно триматимуться під вартою. Підсумовується, що наразі такий запобіжний захід, як тримання під вартою не повною мірою відповідає вимогам, які ставляться європейською та міжнародною правовою спільнотою до порядку його застосування. Тримання під вартою є найсуворішим заходом, метою якого є забезпечення випадків можливої протидії досудовому розслідуванню з боку підозрюваної особи, а також невідкладне унеможливлення продовження нею кримінально протиправної діяльності. Отже, досліджуваний запобіжний захід є комплексним явищем, який забезпечує реалізацію не тільки завдань кримінального процесу, а і кримінології – надаючи можливість своєчасно запобігти вчиненню конкретною особою кримінальних правопорушень.

Ключові слова: запобіжний захід, тримання під вартою, кримінальне провадження, слідчий суддя, гарантії прав підозрюваного, воєнний стан, досудове розслідування, кримінальна процесуальна політика.

The article examines the features of the application of a preventive measure in the form of detention under martial law. It is noted that currently in judicial practice there are a number of problematic issues related to the features of the application of preventive measures to certain categories of criminal offenders, as well as determining the compliance of provisions that have undergone changes after 2022 with the Constitution of Ukraine. Although such problems are not critical, one cannot fail to note their potentially negative impact on criminal law and criminal procedural policy, as well as on the formation of the defense sector under martial law. For the most part, the above applies to such a preventive measure as detention. It is indicated that the criminal legislation makes it impossible to apply exemption from punishment with probation only to persons who have committed criminal offenses provided for in Articles 403, 405, 407, 408, 429 of the Criminal Code of Ukraine. Thus, those who committed acts stipulated in Art. 402 of the Criminal Code of Ukraine (disobedience) and Art. 404 of the Criminal Code of Ukraine (resistance to a superior or coercion of him to violate official duties) were left out of consideration. That is, persons who committed criminal offenses stipulated in Art. 402 and 404 of the Criminal Code of Ukraine under martial law or in a combat situation may be released from punishment with probation, but will be held in custody without alternative until trial. It is summarized that currently such a preventive measure as detention does not fully meet the requirements set by the European and international legal community for the procedure for its application. Detention is the most severe measure, the purpose of which is to secure cases of possible resistance to the pre-trial investigation by the suspected person, as well as to immediately prevent him from continuing his criminally unlawful activities. Thus, the studied preventive measure is a complex phenomenon that ensures the implementation of not only the tasks of the criminal process, but also of criminology - providing the opportunity to timely prevent the commission of criminal offenses by a specific person.

Key words: preventive measure, detention, criminal proceedings, investigating judge, guarantees of the rights of the suspect, martial law, pre-trial investigation, criminal procedural policy.

Постановка проблеми. Після введення в дію особливого правового режиму воєнного стану до національного кримінального процесуального законодавства було внесено низку змін та доповнень, більшість з яких були скеровані на забезпечення можливості здійснювати досудове розслідування та судовий розгляд кримінального провадження за специфічних умов. Зокрема, це також стосується і загальних положень про застосування до осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, запобіжних заходів, передбачених ст. 176 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України). Водночас необхідно зазначити, що наразі в судовій практиці виникає низка проблемних питань, пов'язаних із особливостями застосування запобіжних заходів до окремих категорій кримінальних правопорушників, а також визначенням відповідності Конституції України положень, які зазнали

змін після 2022 року. Такі проблеми хоча і не є критичними, але не можна не відзначити їх потенційно негативний вплив на кримінально-правову та кримінальну процесуальну політику, а також на формування сектору оборони в умовах воєнного стану. Здебільшого вказане стосується такого запобіжного заходу як тримання під вартою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою розглядалися у працях таких учених як Л.М. Лобойко, Г.В. Мудрецька, В.Я. Тацій, В.І. Фаринник, С.Л. Шаренко, О.Г. Шило та ін. Водночас окремі питання залишилися нерозглянутими, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Метою статті є визначення особливостей застосування до осіб запобіжного заходу у виді тримання під вартою.

Викладення основного матеріалу. Аналіз положень ст. 177 КПК України надає підставу для констатації, що запобіжні заходи передбачені законодавцем задля своєчасного унеможливлення продовження особою кримінально протиправної діяльності. Фактично запобіжні заходи у кримінальному провадженні є специфічним заходом запобігання кримінальним правопорушенням, який може бути застосований до особи, яка ще не набула процесуального статусу обвинуваченого.

Так, відповідно до вказаної кримінальної процесуальної норми, метою застосування запобіжного заходу є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання спробам: 1) переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду; 2) знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; 3) незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні; 4) перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином; 5) вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, в якому підозрюється, обвинувачується. Підставою застосування запобіжного заходу є наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а також наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені частиною першою цієї статті. Слідчий, прокурор не мають права ініціювати застосування запобіжного заходу без наявності для цього підстав, передбачених цим Кодексом [1]. Обставини, які враховуються при обранні запобіжного заходу, визначені у ст. 178 КПК України. Перелік таких обставин є вичерпним.

Необхідно також відзначити, що відповідно до Закону України від 06.12.2017 № 2227-VIII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» перелік обставин, визначених у ст. 178 КПК України було доповнено ризиком продовження чи повторення протиправної поведінки, зокрема ризик летальності, що його створює підозрюваний, обвинувачений, у тому числі у зв'язку з його доступом до зброї.

Як видається, вказана обставина співвідноситься з положеннями ст. 51 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, в якій визначено, що сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб оцінка летального ризику, серйозності ситуації та ризику повторення насильства здійснювалася всіма відповідними органами для управління ризиком та, якщо необхідно, для забезпечення скоординованої безпеки та підтримки. Сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб оцінка, зазначена в пункті 1, належним чином враховувала на всіх стадіях розслідування та застосування захисних заходів те, що особи, які вчинили акти насильства, що підпадають під сферу застосування цієї Конвенції, мають вогнепальну зброю або мають доступ до неї [2]. На виконання вказаного положення у кримінальному процесуальному законодавстві передбачено, що в інтересах потерпілого від злочину, пов'язаного з домашнім насильством, крім обов'язків, передбачених частиною п'ятою цієї статті, суд може застосувати до особи, яка підозрюється у вчиненні такого кримінального правопорушення, один або декілька обмежувальних заходів [1], перелік яких відповідає визначеному у ст. 91-1 Кримінального кодексу України.

Водночас, незважаючи на чітко визначені порядок, підстави та обставини, які мають враховуватися під час обрання запобіжних заходів, одним із найбільш актуальних на практиці запобіжних заходів є тримання під вартою. Відповідно до даних судової статистики [3] особисте зобов'язання у 2018 році було застосовано до 6386 осіб; у 2019 – до 5370 осіб; у 2020 – до 4213 осіб; у 2021 – до 3393 осіб; у 2022 – до 3484 осіб; у 2023 – до 6336 осіб. Особиста порука у 2018 році була застосована до 38 осіб; у 2019 – до 29 осіб; у 2020 – до 21 особи; у 2021 – до 11 осіб; у 2022 – до 26 осіб; у 2023 – до 24 осіб. Тримання під вартою було застосовано у 2018 році до 18794 осіб; у 2019 – до 15774 особи; у 2020 – до 14185 осіб; у 2021 – до 13396 осіб; у 2022 – до 14570 осіб; у 2023 – до 19827 осіб. Домашній арешт у 2018 році було застосовано до 8434 осіб; у 2019 – до 7486 осіб; у 2020 – до 6886 осіб; у 2021 – до 6122 осіб; у 2022 – до 5521 осіб; у 2023 – до 7401 осіб. Застава у 2018 році була застосована до 262 осіб; у 2019 – до 229 осіб; у 2020 – до 483 осіб; у 2021 – до 261 особи; у 2022 – до 434 осіб; у 2023 році – до 514 осіб.

Таке значне зростання кількості випадків обрання у якості запобіжного заходу тримання під вартою у 2023 році може бути пояснено зміною підходу законодавця до визначення окремих загальних положень щодо його застосування. Так, у 2022 році було прийнято Закон України від 16.08.2022 № 2531-IX «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо обрання запобіжного заходу до військовослужбовців, які вчинили військові злочини під час дії воєнного стану» [4], відповідно до якого ст. 176 КПК України було доповнено ч. 8, в якій було визначено, що під час дії воєнного стану до військовослужбовців, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених ст.ст. 402-405, 407, 408, 429 КК України, застосовується виключно запобіжний захід, визначений пунктом 5 частини першої цієї статті.

У 2024 році було прийнято Закон України від 20.08.2024 № 3902-IX «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законів України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за злочини проти встановленого порядку несення або проходження військової служби під час дії воєнного стану» [5], відповідно до якого було внесено зміни до ст. 401 КК України, а саме – доповнено її ч. 5, де зазначено, що особа, яка під час дії воєнного стану вперше вчинила кримінальне правопорушення, передбачене статтями 407, 408 цього Кодексу, може бути звільнена від кримінальної відповідальності в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством України, якщо вона добровільно звернулася із клопотанням до слідчого, прокурора, суду про намір повернутися до цієї або іншої військової частини або до місця служби для продовження проходження військової служби та за наявності письмової згоди командира (начальника) військової частини (установи) на продовження проходження такою особою військової служби.

Відповідно до цього ж законодавчого акта було внесено зміни до ст. 288 КПК України, а саме – доповнено ч. 3, в якій визначено, що у разі закриття судом кримінального провадження та звільнення підозрюваного, обвинуваченого від кримінальної відповідальності у порядку, передбаченому частиною п'ятою статті 401 Кримінального кодексу України, суд своєю ухвалою зобов'язує після набрання такою ухвалою законної сили невідкладно поновити звільнену особу на військовій службі та звільнену особу не пізніше 72 годин зобов'язує прибути до відповідної військової частини або місця служби для продовження проходження військової служби [5].

Наведене дозволяє стверджувати про не повною мірою/цілком обґрунтований та системний підхід до визначення меж кримінальної відповідальності та пока-

рання військовослужбовців, а також порядку та підстав застосування до них запобіжного заходу у виді тримання під вартою. По-перше, не повною мірою зрозуміла сукупність статей кримінального законодавства, яка була визначена як підстава для безальтернативного застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою. Так, без справедливої уваги законодавця залишилися кримінальні правопорушення, передбачені ст. 420 КК України (порушення правил несення бойового чергування), ст. 422 КК України (розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості), ст. 427 КК України (здача або залишення ворогові засобів ведення війни), ст. 433 КК України (насильство над населенням у районі воєнних дій), які є або рівними за ступенем суспільної небезпечності, або більш тяжкі.

Також необхідно зазначити, що у кримінальному законодавстві унеможливлено застосування звільнення від покарання з випробуванням лише до осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, передбачені ст.ст. 403, 405, 407, 408, 429 КК України. Отже, поза увагою залишилися ті, що вчинили діяння, передбачені ст. 402 КК України (непоко́ра) та ст. 404 КК України (опір начальників або примушування його до порушення службових обов'язків). Тобто можна дійти до очевидного висновку, що особи, які вчинили кримінальні правопорушення, передбачені ст.ст. 402 та 404 КК України в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, можуть бути звільнені від покарання з випробуванням, але до судового розгляду безальтернативно триматимуться під вартою.

Проблема доцільності визначити підстави для застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою, виходячи із кваліфікації кримінального правопорушення, не є новою ані для теорії кримінального процесу, ані для судової практики. Національний законодавець уже мав аналогічний досвід у 2014 році, коли ст. 176 КПК України відповідно до Закону України від 07.10.2014 № 1689-VII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» [6] було доповнено ч. 5, в якій було визначено, що запобіжні заходи у вигляді особистого зобов'язання, особистої поруки, домашнього арешту, застави не можуть бути застосовані до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-114-1, 258-258-5, 260, 261 Кримінального кодексу України. Такий підхід викликав низку обґрунтованих заперечень як з боку вчених та практиків, так і з боку осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, що утворило підставу для звернення до Конституційного Суду України задля надання оцінки відповідності положення ч. 5 ст. 176 КПК України Конституції.

У Рішенні Конституційного Суду у справі за конституційними скаргами Ковтун Марини Анатоліївни, Савченко Надії Вікторівни, Костоглодова Ігоря Дмитровича, Чорнобука Валерія Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини п'ятої статті 176 Кримінального процесуального кодексу України від 25 червня 2019 року № 7-р/2019. Справа № 3-68/2018(3846/17, 2452/18, 3657/18, 347/19) зазначено, що через встановлене нормативне регулювання обрання запобіжного заходу особам, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених ст.ст. 109-114-1, 258-258-6, 260, 261 КК України, слідчий суддя, суд, зваживши відповідні ризики, обставини конкретної справи, не може застосувати до вказаних осіб інший, більш м'який, ніж тримання під вартою, запобіжний захід. Відповідно запобіжним заходом щодо таких осіб передбачено виключно тримання під вартою, що обґрунтовано на законодавчому рівні лише кваліфікацією

злочину, у вчиненні якого вони підозрюються чи обвинувачуються, тобто слідчий суддя, суд позбавлені можливості винести вмотивоване судове рішення та надати належне обґрунтування тримання під вартою, а це не узгоджується з міжнародною практикою. Конституційний Суд України неодноразово вказував, що обмеження щодо реалізації конституційних прав і свобод не можуть бути свавільними та несправедливими, вони мають переслідувати легітимну мету, бути зумовленими суспільною необхідністю досягнення цієї мети, пропорційними та обґрунтованими, у разі обмеження конституційного права або свободи законодавець зобов'язаний запровадити таке правове регулювання, яке дасть можливість оптимально досягти легітимної мети з мінімальним втручанням у реалізацію цього права або свободи. Проте, на думку Конституційного Суду України, законодавець, встановивши виключно такий запобіжний захід, як тримання під вартою, щодо осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених ст.ст. 109-114-1, 258-258-6, 260, 261 Кримінального кодексу України, не дотримав зазначених вимог [7].

Водночас, незважаючи на аргументовану та обґрунтовану позицію, викладену в наведеному вище рішенні, яка ґрунтується на недоцільності вважати підставою для застосування запобіжного заходу лише факт вчинення певного виду кримінального правопорушення без урахування відповідних, процесуально визначених обставин, відповідно до Закону України від 14.04.2022 № 2198-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки» [8], ст. 176 КПК України було доповнено ч. 6, в якій зазначено, що під час дії воєнного стану до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-114-2, 258-258-6, 260, 261, 437-442-1 КК України, за наявності ризиків, зазначених у ст. 177 КПК, застосовується запобіжний захід, визначений п. 5 ч. 1 цієї статті [1].

Проте щодо оцінки такої новели Конституційний Суд висловив протилежну позицію. Так, у рішенні Конституційного Суду у справі за конституційними скаргами Бичкова Сергія Андрійовича, Бая Анатолія Анатолійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 176 Кримінального процесуального кодексу України від 19 червня 2024 року № 7-р(II)/2024. Справа № 3-111/2023(207/23, 315/23) було визначено, що Конституційний Суд України вбачає правомірною мету, з якою законодавець доповнив частиною шостою статтю 176 Кодексу, маючи намір посилити захист суверенітету, територіальної цілісності, недоторканності, обороноздатності, державної, економічної й інформаційної безпеки України за рахунок установлення вказаною нормою Кодексу тимчасово (на період дії воєнного стану) особливого порядку застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до осіб, яких підозрюють або обвинувачують у вчиненні злочинів, які за тяжкістю й характером є наднебезпечними в умовах воєнного стану [9].

Отже, внесення змін та доповнень в окремі положення призводять до виникнення внутрішніх неузгодженостей. Так, у контексті розглядуваного запобіжного заходу непослідовним виглядає підхід, відповідно до якого ч. 6 ст. 176 КПК України передбачає можливість безальтернативного застосування тримання під вартою осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, передбачені ст.ст. 190-114-2, 258-258-3, 260, 261, 437-442 КК України; а п. 4 ч. 1 ст. 208 КПК України передбачено, що уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, лише у випадках... якщо є обґрунтовані підстави вважати,

що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, передбаченого статтями 255, 255¹, 255² Кримінального кодексу України.

Необхідно також відзначити і нещодавню законодавчу ініціативу, яка полягала у пропозиції доповнити ст. 176 КПК України ч. 9, в якій визначити, що під час дії воєнного стану та протягом року після його завершення до осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні тяжких та особливо тяжких злочинів, передбачених статтями 191, 206-2, 209, 210, 211, 364, 368, 368-5, 369, 369-2 Кримінального кодексу України, застосовується виключно запобіжний захід, визначений пунктом 5 частини першої цієї статті. Вказане було викладено у проєкті Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей застосування заходів забезпечення у корупційних і пов'язаних із корупцією кримінальних проваджень у період воєнного стану» [11].

Логічно, що наведена пропозиція також не є обґрунтованою, оскільки вчинення корупційних та господарських кримінальних правопорушень має опосередкований вплив на діяльність держави в умовах воєнного стану, який майже не відрізняється від інших кримінальних правопорушень.

У пояснювальній записці до законопроекту автори зазначили, що Президент України 27 серпня 2023 року публічно заявив, що запропонував законодавцям прирівняти корупцію до державної зради на період воєнного стану. Виправити ситуацію може прийнятий у першому читанні законопроект №11340 «Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо підвищення ефективності укладення угод про визнання винуватості», який передбачений програмою ЄС Ukraine Facility (програма фінансування України на 50 мільярдів євро), за умови врахування до другого читання застережень профільного Комітету Верховної Ради України з антикорупційної політики. Це суттєво прискорить судові розгляди у Вищому антикорупційному суді, забезпечить викриття співучасників та організаторів корупційних злочинів, поверне вкрадені активи у держави, та наповнить державний бюджет за рахунок штрафів. Для дієвості вищезгаданого законопроекту пропонуємо на час дії воєнного стану та протягом року після його завершення, унеможливити слідчим суддям обирати запобіжний захід у вигляді застави до підозрюваних в тяжкому та особливо тяжкому корупційному злочині, доповнивши частинною 9 статтю 176 та змінивши частину 1 статті 183 КПК України. Безальтернативне тримання під вартою щодо підозрюваних/обвинувачених

у корупційних злочинах в умовах воєнного стану відповідає запиту суспільства на справедливість [12]. Зазначений у пояснювальній записці законодавчий акт набув чинності та відповідно було внесено зміни і до кримінального, і до кримінального процесуального законодавства. Водночас розглядуваний законопроект, яким пропонувалось передбачити імперативну вимогу щодо застосування до осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, передбачені ст.ст. 191, 206-2, 209, 210, 211, 364, 368, 368-5, 369, 369-2 КК України, виключно такого запобіжного заходу, як тримання під вартою, у листопаді поточного року було відкликано. Основною підставою стала нерентабельність такої пропозиції, пов'язаної з потребою в утриманні таких осіб у слідчих ізоляторах.

Так, Міністерство фінансів України у своєму експертному висновку зазначає, що реалізація положень законопроекту може призвести до збільшення видатків державного бюджету на утримання підозрюваних в слідчих ізоляторах у зв'язку із застосуванням запобіжного заходу виключно у виді тримання під вартою за відповідні злочини, при цьому загальний обсяг таких видатків бюджету залежатиме від кількості правопорушників і конкретного виду покарання, обсяги яких оцінити неможливо. Загалом Мінфін у межах компетенції не має зауважень до законопроекту. За підсумками розгляду даного питання Комітет з питань бюджету ухвалив рішення: законопроект матиме опосередкований вплив на показники бюджету (може потребувати додаткових видатків державного бюджету на утримання підозрюваних в слідчих ізоляторах у разі виявлення відповідних злочинів) [13].

Висновки. Таким чином, наразі такий запобіжний захід, як тримання під вартою не повною мірою відповідає вимогам, які ставляться європейською та міжнародною правовою спільнотою до порядку його застосування. Тримання під вартою є найсуворішим заходом, метою якого є унеможливлення випадків можливої протидії досудовому розслідуванню з боку підозрюваної особи, а також невідкладне унеможливлення продовження нею кримінально протиправної діяльності. Отже, досліджуваний запобіжний захід є комплексним явищем, який забезпечує реалізацію не тільки завдань кримінального процесу, а і кримінології – надаючи можливість своєчасно запобігти вчиненню конкретною особою кримінальних правопорушень. Водночас, як видається, наразі законодавцю доцільно переглянути підстави для застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою та визначити можливість вважати вчинення конкретною суспільно небезпечною діянню виключною підставою для його застосування. Зокрема, це також стосується і спеціальних суб'єктів, таких як військовослужбовці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний процесуальний кодекс від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
2. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, ратифікована із заявами Законом від 20.06.2022 р. № 2319-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text
3. Судова статистика. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/
4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо обрання запобіжного заходу до військовослужбовців, які вчинили військові злочини під час дії воєнного стану: Закон України від 16.08.2022 р. № 2531-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2531-20#n9>
5. Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законів України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за злочини проти встановленого порядку несення або проходження військової служби під час дії воєнного стану: Закон України від 20.08.2024 р. № 3902-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3902-20#n6>
6. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини: Закон України від 07.10.2014 р. № 1689-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-18/ed20210317#n39>
7. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційними скаргами Ковтун Марини Анатоліївни, Савченко Надії Вікторівни, Костоглодова Ігоря Дмитровича, Чорнобука Валерія Івановича щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення частини п'ятої статті 176 Кримінального процесуального кодексу України від 25 червня 2019 року № 7-р/2019. Справа № 3-68/2018(3846/17, 2452/18, 3657/18, 347/19). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-19#Text>
8. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо удосконалення відповідальності за колабораційну діяльність та особливостей застосування запобіжних заходів за вчинення злочинів проти основ національної та громадської безпеки: Закон України від 14.04.2022 р. № 2198-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2198-20#n13>

9. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційними скаргами Бичкова Сергія Андрійовича, Бая Анатолія Анатолійовича щодо відповідності Конституції України (конституційності) частини шостої статті 176 Кримінального процесуального кодексу України від 19 червня 2024 року № 7-р(II)/2024. Справа № 3-111/2023(207/23, 315/23). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-24#Text>

10. Ухвала Голосіївського районного суду міста Києва від 05.11.2024 (справа № 752/23097/24). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122894002>

11. Проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей застосування заходів забезпечення у корупційних і пов'язаних із корупцією кримінальних проваджень у період воєнного стану». URL: <blob:https://itd.rada.gov.ua/8334e3c8-2d6d-47af-bd51-acf6b7ed0d33>

12. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо особливостей застосування заходів забезпечення у корупційних і пов'язаних із корупцією кримінальних проваджень у період воєнного стану». URL: <blob:https://itd.rada.gov.ua/f69770cb-f6ef-42fb-ac41-03d10e65a4a4>

13. Висновок (бюджетна експертиза) Комітет Верховної Ради України з питань бюджету. URL: <blob:https://itd.rada.gov.ua/d92d6bde-7c28-47e7-b61b-da52fd1d04d6>